

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemistilaisuus (21.10.2020) hallituksen esityksestä
HE 129/2020 vp

Oulu pitää hallituksen esitystä pääosin oikeasuuntaisina. Maksuttomien palveluiden ja maksukattoa ker-
ryttävien palveluiden laajentaminen vähentää kunnan asiakasmaksutuloja.

Oulu on huolissaan säännöllisen palveluasumisen maksujen määrittelyn osalta asiakkaiden eriarvoisuuden
kasvusta, kun tuloista tehtävien vähennysten kautta tulotaso ja varallisuusasema pääsee vaikuttamaan
maksun määräämiseen ja sen suuruuteen (oma, osto, palveluesteli). Pelkistetysti: Mitä suuremmat vähen-
nykset tuloista, sitä pienempi maksu.

Säännöllisen palveluasumisen maksu määräytyy eri perustein kotihoidon maksun tavalla, vaikka kyse ei ole
kotihoidosta perinteisessä mielessä, vaan hoito tapahtuu palveluasumisyksiköissä samoin kuin tehostetussa
ja erona on käytännössä henkilökunnan poissaolo yöaikaan (22 – 07), joka on kuitenkin saatavilla varalla-
olojärjestelyin.

Esityksessä näyttäisi tehostetun palveluasumisen maksujen määrittymisprosessissa sekoittuvan yhden-
mukainen ja yhdenvertaisen varallisuusasemasta riippumattoman asiakasmaksulain laskennallisen asiakas-
maksun ja laskennallisen käyttövaramäärittelyprosessi ja toisaalta varallisuusasemasta riippuvaisen lain
11 § asiakasmaksun tapauskohtaisen perimättä jättämisen tai alentamisen määrittelyprosessi vähimmäis-
käyttövaratarkasteluineen (em. KHO 9.6.2014, missä vähimmäiskäyttövaratarkastelua maksun määräämis-
prosessissa ei tarvinnut tehdä, koska laskennallisia käyttövaroja oli enemmän.)

Hallituksen esityksen mukaan vain tehostetun palveluasumisen maksun määrittymiseen vaikuttavista
tuloista tehdään ennen maksun määräämistä vähennyksiä, joihin vaikuttaa asiakkaan tulot ja varallisuus-
asema, paitsi lääkemenojen osalta:

- Esitys sisältää edunvalvojan palkkion vähennysoikeuden, mikä määräytyy paitsi tulojen, myös varal-
lisuuden perusteella. Asiakkaan varallisuusasema ei liene saisi vaikuttaa myöskään tuloista tehtä-
vien vähennysten kautta määrättävään maksuun?
- Esitys sisältää kohtuullisten asumismenojen vähentäminen kohtuullisuutta määrittämättä, mikä on
puute, kun palveluasumisen vuokrataso on huomattavasti korkeampi kuin normaali vuokramark-
kinoilla esim. Oulussa. Kunta ei pääsääntöisesti määritä vuokratasoa tehostetun palveluasumisen
yksiköissä vuokratason määrittäessä markkinaehtoisesti eikä kunta ole useinkaan vuokranantaja.
- Asumismenojen lisäksi tehostetussa palveluasumisessa ja säännöllisessä palveluasumisessa asuk-
kaalle syntyy huomattavan suuria välttämättömiä ravintomenoja, joita esityksessä ei esitetä
tuloista tehtäväksi vähennyksiksi ja jotka vaihtelevat suuresti palvelutuottajakohtaisesti esim.
Oulussa 12,80 €/vrk noin 16 €/vrk ostopalvelussa ja palvelusetelipaikoissa.
- Terveystuettomenot ovat tapauskohtaisia ja menojen huomioiminen edellyttää sekä menotosit-
teiden että terveysviranomaisen lausuntojen esittämistä lisäten asiakkaan ja kunnan byrokratia-
kuluja päätöksentekoprosessissa.

Hallituksen esitys asiakasmaksulain 11 § muutoksesta ei tuo uutta maksujen huojentamisen ensisijaisuu-
desta suhteessa toimeentulotukietuuteen. KHO (24.4.2019/taltio 1682) katsoi ratkaisussaan, että vasta
pysyvä Kelan perustoimeentulotuen saaminen velvoittaa kuntaa alentamaan tai poistamaan asiakasmak-
sun.

Esa Yritys

Asiantuntija, Asiakasmaksut, Oulun kaupunki.

Lisäys Oulun edellä mainittuun asiantuntijalausuntoon sisältäen laskelmaesimerkki edunvalvottavien osalta säännöllisen tehostetun palveluasumisen osalta.

Esimerkki: Tehostettu palveluasuminen (kunnan oma yksikkö)

Edunvalvonnassa on kaksi (A ja B) yksin elävää asiakasta. Kummallakin on yhtäläinen säännöllinen tulo 1100 €/kk. Kumpikin saa eläkkeensaajan hoitotukea 328,07 €/kk, mikä on hallituksen esityksen mukaisesti, mistä asiakasmaksu määrätään.

A:lla ei ole varallisuutta, joka vaikuttaisi asumistukeen ja hän saa asumistukea 250 €/kk. A:n edunvalvojan palkkion perusmaksu on 280 €/vuosi. *B:llä on kiinteää varallisuutta*, muttei siitä pääomatuloa siten, ettei hänen saa asumistukea ja hänen edunvalvojan palkkion perusmaksu on 440 €/vuosi.

A ja B asuvat samassa kunnan ylläpitämässä tehosteussa palveluasumisyksikössä. Vuokra kummallakin on 650 €/kk. Lääkemenot heillä on saman verran 35 €/kk. Lisäksi asiakkailta peritään hyvinvointilautakunnan määräämät ravintomenot, jotka ovat 389 euroa kuukaudessa, myös A ja B asiakkaalla. Ravintomenot 389 €/kk ylittävät toimeentulotuen perusosaan sisältyvät ravintomenot (246,08€) 142,92 eurolla.

Heille määrätään tehostetussa asumispalveluyksikössä asuessaan hoivasta ja huolenpidosta laskennallinen asiakasmaksu.

Hallituksen esityksen mukaan tuloista (1100 € + 328,07) 1428,07 € vähennetään edunvalvonnan palkkio ja kohtuullinen vuokra (sisältää sähkön ja veden), joka tässä on tosiallinen vuokra 650 €/kk vähennettynä mahdollisesti saadulla asumistuella. Lisäksi vähennetään edunvalvojan palkkion perusmaksu sekä lääkemeno.

1. A:n laskennallisen asiakasmaksun määrääminen hallituksen esityksen mukaisesti:

Maksun määräämisen kohteena olevat tulot 1428,07 €/kk, joista vähennetään vuokra 650 € vähennettynä asumistuella 250 € ja edunvalvojan palkkio 23,33 €/kk (280€/vuosi) sekä lääkemeno 35 €/kk.

Maksu määrätään (1428,07 - 400 - 23,33 - 35=) tuloista tehtyjen vähennysten jälkeisestä tulosta eli 969,74 euroa 85 %, mikä tekee asiakasmaksuna A:lle 824,28 €.

A:n perittävä laskennallinen asiakasmaksu on siten 824,28 €/kk.

A:n laskennallisen käyttövaran määrittely:

Nettotulot 1428,07 euroa, joista vähennetään vuokran omavastuu 400 €, edunvalvojan palkkio 23,33 €, lääkemeno 35 € ja ravintomeno 389 €.

A:n laskennallisiksi käyttövaroiksi saadaan 1428,07 - 847,33 = 580,74 euroa /kk, mikä on enemmän kuin hallituksen esityksen vähimmäiskäyttövara 164 €/kk eikä siten asiakasmaksulain 11 § tule sovellettavaksi A:n tapauksessa ja laskennallinen asiakasmaksu jää lopulliseksi.

A ei voi kompensoida itselleen enemmän käyttövaroja varallisuudestaan, kun sitä ei ole.

2. B:n laskennallisen asiakasmaksun määrääminen hallituksen esityksen mukaisesti:

Maksun määräämisen kohteena olevat tulot 1428,07 €/kk, joista vähennetään vuokra 650 € (asumistukea ei ole), edunvalvojan palkkio 36,67 €/kk (440€/vuosi) sekä lääkemeno 35 €/kk.

Maksu määrätään (1428,07 - 650 - 36,67 - 35 =) tuloista tehtyjen vähennysten jälkeisestä tulosta eli 706,40 €, mistä 85 % osuus tekee asiakasmaksuna B:lle 600,44 €.

B:ltä perittävä laskennallinen asiakasmaksu on siten 600,44 €/kk

B:n laskennallisen käyttövaran määrittely:

Nettotulot 1428,07 euroa, joista vähennetään vuokra 650 €, edunvalvojan palkkio 36,67 €, lääkemenot 35 € ja ravintomeno 389 €.

B:n laskennallisiksi käyttövaroiksi saadaan $1428,07 - 1110,67 = 317,40$ euroa /kk, mikä on enemmän kuin hallituksen esityksen vähimmäiskäyttövara 164 €/kk eikä siten asiakasmaksulain 11 § tule sovellettavaksi B:n tapauksessa ja laskennallinen asiakasmaksu jää lopulliseksi asiakasmaksuksi.

B:llä jää 263,34 euroa vähemmän laskennallisia käyttövaroja kuin A:lla, mutta B:llä toisin kuin A:lla on mahdollisuus lisätä käyttövarojaan varallisuutta realisoimalla.

Voidaan olettaa laskelmaesimerkkien pohjalta, että muutkin kuin edunvalvonnassa olevat isotuloisemmat (ei oikeutta asumistukeen) ja varallisuutta omaavat hyötyvät enemmän kuin pienituloiset hallituksen esityksen toteutuessa nyky muodossa.

Asiakasmaksulain 14 a §:n tietojen saantia koskevaan pykälään voisiko sanallisesti lisätä ehdotukseenne asianomaiseen kohtaan, että ***tietojen antamisvelvollisuus koskee myös ”asiakasmaksujen perinnästä luopumista” selvyiden vuoksi***, kun nyt laissa ja ehdotuksessa puhutaan ja sitä tulkitaan enemmän siten, että koskee vain tulosidonnaisen maksun määräämistä. Nostin puheenvuorossani tämän esille.

Oulussa 22.10.2020

Esa Yritys, Asiantuntija, Oulun kaupunki/Hyvinvointipalvelut